

Ο Σταμάτης Μπατσάκης στο φροντιστήριο του τη δεκαετία του '60.

[Σ.τ.Ε.] Η παρουσίαση της ομιλίας του κυρίου Γ. Κατσανεβάκη σε εκτενή περίληψη από τις σελίδες του "φ" δεν γίνεται μόνο για λόγους απόδοσης τιμής και απ' αυτό το βήμα στη μνήμη ενός Αθηναίου Δασκάλου των Μαθηματικών και της Μαθηματικής Σκέψης.

Γίνεται και γιατί ο Γ. Κατσανεβάκης παρουσιάζει και αναπτύσσει με ανάγλυφο τρόπο ένα μοντέλο Δασκάλου των Μαθηματικών, όπως υπήρξε ο Σταμάτης Μπατσάκης, το οποίο στις μέρες μας σπανίζει.

Η αίσθηση ελευθερίας και η βαθύτατη κατανόηση του ρόλου του δασκάλου των Μαθηματικών, εκ μέρους του Σταμάτη Μπατσάκη, στοιχεία που τον οδηγούσαν σε υπερβάσεις, αδιανόητες στη μεγάλη πλειοψηφία των σημερινών δασκάλων των Μαθηματικών, αναδεικνύονται από τα λεγόμενα του Γ. Κατσανεβάκη ως εξαιρετικές αρετές.

Τελικά η Αναφορά του Γ. Κατσανεβάκη στο Δάσκαλό του, θεωρούμε πως συμπυκνώνει και παρουσιάζει το τί εκτιμά και παράλληλα προσδοκά η Ελληνική Κοινωνία (ή τουλάχιστον το διανοούμενο τμήμα της) από το δάσκαλο των Μαθηματικών. Κι αυτό κάνει αυτή την Αναφορά εξαιρετικά επίκαιρη και εξαιρετικά χρήσιμη για όλους μας.

Όσα απόψε θα σας πω είναι κατάθεση της προσωπικής μου εμπειρίας από τη μαθηματική διδασκαλία του Σταμάτη Μπατσάκη της περιόδου 1960.

Η προσωπική μου εντύπωση σίγουρα δεν είναι και η συμπύκνωση των στοιχείων της προσωπικότητας του τιμώμενου.

Η υποκειμενική μου άποψη είναι μια απλή συνιστώσα στη ζητούμενη συνισταμένη που πρέπει να δημιουργείται από πολλούς αντίστοιχους γνώστες της προσωπικότητας του μαθηματικού Σταμάτη Μπατσάκη.

Απόψε τιμάται η μαθηματική του σκέψη, η διδακτική, η επικοινωνία - το μεταδοτικό που λέμε - αλλά και η άμεση και έμμεση προτροπή του, επιρροή και συμβολή στη διάπλαση της μαθηματικής υποδομής των μαθητών του.

Την εποχή του 60-70 το φροντιστήριο του Σταμάτη έκανε κυρίως μόνο μαθηματικά. Για την έκθεση ήταν αδιανόητη η φροντιστηριακή υποστήριξη και οι ελάχιστοι μαθητές που διέθεταν ως σχολικό βοηθήματα μετάφραση των αρχαίων ή λυσάρι των μαθηματικών ασκήσεων

ήταν δακτυλοδεικτούμενοι και εθεωρούντο από τους συμμαθητές τους ως "δευτέρας διαλογής"

Τότε υπήρχε και σοβαρότερη αντιμετώπιση, από ότι συμβαίνει σήμερα, στη σπουδαιότητα των μαθηματικών. Οι εξετάσεις για την εισαγωγή στις ανώτατες σχολές είχαν τρία μαθηματικά μαθήματα χωριστά (άλγεβρα, γεωμετρία, τριγωνομετρία) από τα έξι συνολικά εξεταζόμενα σε αντίθεση με τη σημερινή εποχή - θύμα των αλλεπάλληλων "μεταρρυθμίσεων"- πού τα μαθηματικά έχουν βαρύτητα ενός μαθήματος (από τα έξι εξεταζόμενα).

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Τα νεανικά χρόνια του Σταμάτη Μπατσάκη ήταν δύσκολα. Η Νέα Χώρα που μεγάλωσε σίγουρα του θυμίζει τη φτώχεια και την εκπαιδευτική κακομοιριά της εποχής.

Ήταν όμως και χρόνια πρώιμης ωριμότητας γι' αυτόν αφού η ένταξη του στις τάξεις του ΕΑΜ, την κατοχική περίοδο, ανέδειξε τα αγνά πατριωτικά του αισθήματα.

Η ανιδιοτέλεια του στη συνέχεια κατά τη φοιτητική του περίοδο

εκδηλώνεται με την δωρεάν διδασκαλία μαθηματικών σε καλούς και άπορους μαθητές, κάτι που συνεχίζεται και πολλά χρόνια μετά όταν εκτιμά ότι με τη στάση του αυτή συμβάλλει στη μόρφωση ενός ικανού πολίτη - ανθρώπου.

Το γεγονός ότι είναι Πρόεδρος του Τοπικού παραρτήματος της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρείας από το 1983, συνέχεια, είναι μια μικρή ένδειξη και ανταπόδοση της κοινωνικής του προσφοράς στον τομέα της διάπλασης πολλών επισημών του τόπου μας.

Βέβαια εγώ τον θυμούμαι να ασχολείται ουσιαστικά και αθόρυβα με την μαθηματική Εταιρεία από το 1960, μεταδίδοντας την σπουδαιότητα και χρησιμότητα των μαθηματικών στους μαθητές του, οι οποίοι έκτοτε στέκονται με σεβασμό και εκτίμηση στη συνολική προσωπικότητά του.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗ ΜΠΑΤΣΑΚΗ

Ας έρθουμε όμως τώρα σε ορισμένα - όπως τα ένιωσα εγώ - χαρακτηριστικά στοιχεία της μαθηματικής διδασκαλίας του Σταμάτη, κρίνοντας τα φυσικά μετά 37 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι με τη διατήρηση τους στη μνήμη μου πρέπει να έχουν κατακτήσει αρκετά την αντικειμενικότητα και την αλήθεια.

Ο Σταμάτης με τη συνολική του μαθηματική στάση διδάσκει και μεταδίδει, μαθηματική σκέψη.

Η μαθηματική γνώση είναι επακόλουθο και πόρισμα αυτής της μαθηματικής σκέψης.

Όσο δε για τον "αρχικό στόχο", δη-

λαδή την επιτυχία στις εισαγωγικές για το Πανεπιστήμιο, αυτός είναι φυσιολογική συνέπεια της μαθηματικής καλλιέργειας και επιρροής που μεταδίδει.

Ο Σταμάτης έχει την ικανότητα να εμπνέει πίστη στην αξία των μαθηματικών. Κατορθώνει και δημιουργεί με το μαθητή σχέσεις εμπιστοσύνης και ενθουσιασμού. Ο μαθητής του κατανοεί ότι τα μαθηματικά είναι μητέρα των επιστημών και τα διακρίνει από τις φυσικές επιστήμες.

Διακρίνει μάλλον και εμπεδώνει πολύ νωρίς τη διαφορά τους. Ότι δηλαδή η αυστηρή μαθηματική σκέψη κατακτά αλήθειες που δεν υπόκεινται σε διαδικασίες επαλήθευσης - δεν αμφισβητούνται - σε αντίθεση με τις φυσικές επιστήμες που τα βήματα της προόδου των εμπεριέχουν την αμφισβήτηση που παράγει νέες θεωρίες, απορρίπτει προηγούμενες ή επιβεβαιώνει καινούργιες.

Η ευκλείδεια γεωμετρία είναι ακόμα σωστή ενώ η φυσική του Αριστοτέλη έχει πεθάνει προ πολλού.

Ο Σταμάτης διαθέτει μια καταλυτική λιτότητα έκφρασης σε ορισμένα αποστάγματα της εμπειρίας του. Ίσως και ο ίδιος να μην γνωρίζει το βαθμό επιρροής τους.

Άλλωστε κατά κανόνα οι μαθητές οποιουδήποτε δασκάλου δεν έχουν τον ίδιο βαθμό επικοινωνίας μαζί του και επομένως επηρεάζονται διαφορετικά.

Ο Σταμάτης διαθέτει μια χαρακτηριστική αυστηρότητα στη μεθοδολογία της μαθηματικής σκέψης. Δεν δέχεται και εξανίσταται όταν συμβαίνει αυτό - άλματα στη διαδικασία

της απόδειξης. Κάποτε, κάποιος μαθητής έκανε μια τέτοια "αβαρία" στο συλλογισμό του. Σηκώθηκε τότε όρθιος, και με το γνωστό στους γνωστούς του ύφος του απόλυτου και του πειστικού αναφώνησε, " με κατανοητό απ' όλους μας θυμό: "Κι ο Θαλής που πρώτος κατανόησε την αναγκαιότητα της μαθηματικής απόδειξης τι νομίζετε ότι έκανε; Απέδειξε ότι η διάμετρος χωρίζει τον κύκλο σε δύο ίσα ημικύκλια, δηλαδή το υποτιθέμενο αυτονόητο. Αυτό όμως το γεγονός θεωρείται η ουσιαστική θεμελίωση των μαθηματικών".

Αυτή και παρόμοιες αναφορές του στους αρχαίους Έλληνες εμπέδωνε την αντίληψη ότι η αρχαία Ελληνική σκέψη που είχε στόχο την αναζήτηση της απόλυτης αλήθειας εμπειρείχε ως θεμελιώδες εργαλείο της; τα μαθηματικά, που για να κυριολεκτούμε ήταν η γεωμετρία (600 π.χ. Θαλής) και αργότερα η αριθμητική (540 π.χ. Πυθαγόρας).

Ένα σημαντικό - για τους μαθητές του - πλεονέκτημα του Σταμάτη είναι ότι σκέφτεται δυνατά, κυρίως όταν μια άσκηση είναι δύσκολη.

Αυτό, για όποιον τον παρακολουθεί, είναι σημαντικότερο και από την ίδια την άσκηση.

Σε οδηγεί σε μια νοητική ταύτιση και, χωρίς να το καταλαβαίνεις, σου καλλιεργεί τη μαθηματική διαίσθηση και τη φαντασία, απαραίτητες πνευματικές διεργασίες για τη κατανόηση της μαθηματικής σκέψης. Το μάθημα ποτέ δεν ήταν ανιαρό. Νοιώθαμε πικρία όταν τελείωνε ο χρόνος της απόλαυσης της διδασκαλίας του. Πολύ συχνά ρω-